

KANUN HÜKMÜNDE KADROSUZLUK

Onur BAKIR
Sendika Uzmanı
onursosyal@gmail.com

Türkiye’de taşeronlaştırma AKP iktidarı döneminde zirveye çıktı. Kamudaki taşeron işçi sayısı 1 milyonu buldu. AKP, kamudaki taşeron işçilerin kadro talebini yıllarca görmezden geldi. 2015 Haziran seçimlerinde tek başına hükümet kuracak çoğunluğu kaybedince, 2015 Kasım seçimlerinden önce ilk kez kadro sözü vermek zorunda kaldı. 100 gün içinde tutulacağı söylenen söz 2 yıl boyunca tutulmadı. Konu ne zaman gündeme gelse, “Yasa üzerine çalışıyoruz” denildi ancak bu çalışmalar, sendikalar ve taşeron işçilerle asla paylaşılmadı.

2017 yılı sonuna yaklaşılırken çalışmalar yeniden hız kazandı. “Tasarı Meclise gelecek” açıklamaları yapıldı ancak düzenleme 24 Aralık 2017 tarihinde yayınlanan 696 sayılı KHK ile yapıldı.

KHK Anayasaya aykırı

Anayasa’nın 121. maddesine göre olağanüstü hal süresince “Olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda” KHK’ler çıkarılabilir. Taşeron işçiler konusunun OHAL ile uzaktan yakından ilgisi olmadığı açıktır. Öte yandan OHAL döneminde çıkarılacak KHK’lerin uygulanma süresi, OHAL süresi ile sınırlıdır. Ancak taşeron işçilere ilişkin düzenlemenin uygulanması OHAL süresinin sonrasına da sarkacak niteliktedir, yani süresizdir. Dolayısıyla 696 sayılı KHK Anayasaya açıkça aykırıdır.

Anayasa’nın 148. maddesine göre

OHAL KHK’leri ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi’ne başvuru yapılamaz. Ancak Anayasa Mahkemesi daha önce, OHAL KHK’lerinin gerçekten OHAL KHK’si olup olmadığına, Anayasadaki kurallara uyulup uyulmadığına bakıyor; aksi yönde bir sonuca varırsa, OHAL döneminde çıkarılan KHK’leri anayasal denetime tabi tutuyordu. Ancak Anayasa Mahkemesi, son kararında bu içtihadından vazgeçti. Anayasa Mahkemesi, artık OHAL KHK’lerine ilişkin başvuruları esastan incelemeksizin reddediyor.

Dolayısıyla çok sayıda işçiyi dışarıda bırakan, kapsamdaki işçilerin ise haklarını kısıtlayan 696 sayılı KHK’nin Anayasa Mahkemesi’ne götürülmesinin de önü kapatılmış oldu.

Dışarıda kalanlar

“Tüm taşeron işçilere kadro” demişti AKP, “Dışarıda tek bir işçi bile kalmayacak” diye söz vermişti. Ancak KHK ile işçilerin çoğunluğu kapsam dışında kaldı. Yerel yönetimlerde (belediyeler, il özel idareleri vb.) çalışan ve sayısı 450 binden fazla olan taşeron işçiler, kadro haklarından yoksun bırakıldı. Bu işçiler, koşulları sağladıkları takdirde, taşeron şirketlerden, belediyelerin ya da il özel idarelerinin kendi şirketlerine (iktisadi teşebbüslerine) geçirilecekler. Ancak (4-d’li) kadrolu işçi olmayacaklar, kadrolu işçilerin haklarından yararlanmayacaklar.

KİT’ler ve KİT’lerin yanı sıra 26

farklı özel bütçeli kuruluşta (Ziraat Bankası, AA, TRT vb.) çalıştırılan yüz bine yakın taşeron işçi de kapsam dışında bırakıldı. AKP, çoğunluğunu özelleştirmeye hazırlandığı KİT’ler ile çeşitli özel bütçeli kuruluşlardaki taşeron işçileri de dışarıda bıraktı. Maliye Bakanı, KİT’lerin kapsam dışı kalması ile ilgili olarak “rekabeti” gerekçe gösterdi.

Kapsamdaki kurum ve kuruluşlar için de “hizmet alımı” şartı getirildi. “Hizmet alımı ihalesi” koşulu nedeniyle, mal alımı ihaleleri, yapım işi ihaleleri ve danışmanlık ihalelerinde çalıştırılan çok sayıda taşeron işçi de kapsama girmemiş oldu. Örneğin Karayollarında çalışan ancak ihaleleri kâğıt üzerinde “anahtar teslim yapım işi” gösterilen binlerce işçinin kadro hayali suya düştü. KHK ile “çağrı merkezi hizmetleri” ve “hastane bilgi yönetim sistemi hizmetleri” de kapsam dışı bırakıldı. Bu nedenle, örneğin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Alo 170 hattında çalışan ve bugün taşeron işçilerin “ben kadroya girecek miyim?” sorularını yanıtlayan taşeron çağrı merkezi işçileri kadro haklarından yoksun kaldı.

Yüzde 70 koşulu

Her “hizmet alımı ihalesi” de kapsama alınmadı. KHK ile “personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalesi” ihalesi koşulu getirildi. Bu koşul nedeniyle, ihalesi tam yıl sürmeyen ya da işçilik maliyetlerinin yaklaşık maliyetin en az yüzde 70’ini oluşturmadığı

ihalelerde çalışan taşeron işçiler, kapsam dışına düştü. Özellikle araçlı, malzemeli ve cihazlı ihalelerde çalışan işçilerin önemli bir kısmı, araç, malzeme veya cihaz maliyetlerinden kaynaklı olarak personel giderlerinin yüzde 70'in altına düşmesi nedeniyle kadro hakkından yararlanamayacak. Böylece örneğin araçlı şoför ve taşımacılık hizmeti ihaleleri, malzemeli yemekhane ihaleleri ve cihazlı sağlık hizmeti ihalelerinde çalıştırılan işçiler, yüzde 70 barajına takılabilecek.

Kapsam içinde olanlara 7 farklı koşul

Buraya kadar hangi işçilerin kapsam dışında kalacağını yazdık. Liste hayli kabark. Kapsam dışında kalan işçiler, taşeronda çalışmaya devam edecek. Ancak kapsam içinde olan işçiler için de kadro garantisi yok! Çünkü KHK, yüz binlerce işçiyi kadro hakkından mahrum kıldığı gibi kapsam içinde olan işçilere de 7 farklı koşul getirildi. Bu koşulların hepsini yerine getiren işçiler kadroya alınacak:

1) Emeklilik, yaşlılık ya da mahlullük aylığına hak kazanmamış olmak, 2) Taşeronda çalışırken açtığı dava ve kesinleşmiş alacaklarından feragat etmek, 3) Geçmişe yönelik hak ve alacaklarından vazgeçmek, 4) Devlet Memurları Kanunundaki bazı şartları taşımak (güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması dâhil), 5) 4 Aralık 2017 tarihi itibarıyla fiilen çalışıyor olmak, 6) Başvuruda bulunmak, 7) Yapılacak sınav ya da sınavlarda başarılı olmak.

Bu koşullardan birini bile yerine getiremeyen işçiler kadroya alınmayacak! Bu koşullar, belediyeler ve il özel idarelerinde çalışan taşeron işçiler için de geçerli ola-

cak. Bu koşulu taşımayan belediyeye taşeron işçileri, belediyelerin şirketlerine geçirilmeyecek.

Sözlü sınavlar ve keyfi uygulamalar

İşçiler, çalıştıkları idare tarafından sınava alınacak. Ortak sınav olmayacak. Sınavın esas ve usullerini her bir kamu idaresi kendi belirleyecek. Sınav, 1) sadece yazılı, 2) sadece sözlü, 3) sadece uygulamalı, 4) yazılı ve sözlü, 5) sözlü ve uygulamalı, yapılabilecek. Sınav, işçilerin yaptıkları işlerle ilgili olacak. Yazılı sınavdan geçme notu 100 üzerinden 50. Ancak sözlü ve uygulamalı sınavlarda, sınav kurulları, işçinin "başarılı" ya da "başarısız" olduğuna karar verecek. Herhangi bir objektif kriter getirilmediği için sözlü ve uygulamalı sınavlarda keyfi ve ayrımcı uygulamalar söz konusu olabilecek. Merkezi yönetimlerdeki işçilerin başarısız sayılması halinde yapacakları itirazları yine işçileri sınava alan sınav kurulları kesin olarak karara bağlayacak. Sözlü ve uygulamalı sınavlar, birçok kurum ve kuruluşun istemediği işçileri, kadroya ya da şirkete almamak için kullanacağı bir koz olabilecek.

Dışı kadro, içi taşeron!

Peki, bütün bu koşulları sağlayıp, kadroya ya da şirketlere geçmeye hak kazanan işçilerin durumu ne olacak? Ücret ve hakları, kadrolu işçilerle eşitlenecek mi? Taşeron işçiler, mevcut hak ve ücretleriyle kadroya ya da şirketlere geçirilecek. Yani taşeron işçiler ile mevcut kadrolu işçilerin hak ve ücretleri eşitlenmeyecek. Taşeron işçiler, kadrolu işçilerle aynı haklara sahip olamayacak, kadrolu işçilerin toplu iş sözleşmelerinden yararlanamayacak. Kadroya geçirilen işçilere yılda 52 günlük

ücret tutarında ilave tediye ödenecek ama belediyeler ve il özel idarelerinde şirketlere geçirilen işçiler bu haktan da yararlanamayacak. Kadroya ya da şirketlere geçişe hak kazanan işçiler, taşeron şirketlerden kurtulacaklar belki ama taşerondaki düşük ve yetersiz hak ve ücretlerinden kurtulamayacak...

2020'ye kadar haklara sınırlama!

Merkezi yönetimlerde kadroya, yerel yönetimlerde ise şirketlere geçirilecek işçilerin hak ve ücretleri, mevcut kadrolu işçiler ya da şirket işçilerinin seviyesine çekilmeyecek. Bu yetmezmiş gibi, KHK ile getirilen sınırlama nedeniyle, geçişi yapılan işçiler, kadrolu işçilerin yararlandıkları toplu iş sözleşmelerinden yararlanamayacak. Geçişi yapılan işçilerin hak ve ücretleri, Yüksek Hakem Kurulu tarafından taşeron şirketler için karara bağlanan ve süresi en son sona erecek toplu iş sözleşmesine göre belirlenecek. Bu sözleşmenin hangisi olduğu henüz belli değil ancak 2020'ye kadar bu sözleşmenin uygulanması söz konusu olabilecek.

Herkes kadro ve eşit hak!

Görüldüğü üzere dağ fare doğurdu. "Tüm taşeron işçilere kadro" vaadi suya düştü. AKP iktidarı yine bildiğini okudu. Meclisten kaçırdığı, Anayasaya da aykırı bir KHK ile taşeron işçilerin çoğunu kadro hakkından yoksun bıraktı, kadro kapsamına giren işçilere de taşerondaki hak ve ücretlerini reva gördü. Oysa taşeron işçiler, şartsız kadro ile eşit hak ve ücretler istiyordu. İşte tam da bu yüzden "herkes kadro ve eşit hak" talebimizden vazgeçmemiz ve bu talebimiz için mücadele etmeye devam etmemiz gerekiyor!

